

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 378.03(045)

І. М. Сопілко,
доктор юридичних наук, професор

В. Б. Череватюк,
кандидат історичних наук, доцент

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗАГРОЗИ ТА ПРАВОВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті узагальнені результати VII Міжнародної конференції «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми». Автори проаналізували результати конференції щодо питань безпеки людини в аспекті практичного застосування норм чинного законодавства України, конституційних гарантій безпеки людини і громадянина в Україні, публічного адміністрування в сфері безпеки людини, фінансової безпеки держави та громадянина, інформаційної безпеки людини та суспільства в умовах глобалізації, кримінально-правової охорони безпеки людини, забезпечення трудових прав і свобод в умовах глобалізації, стандартів екологічної безпеки, що встановлюються законодавством Європейського Союзу та законодавством України, міжнародно-правового регулювання безпеки в авіакосмічній галузі, безпеки підприємництва в сучасному європейському просторі тощо.

Ключові слова: безпека, конституційні гарантії безпеки, кримінально-правова охорона безпеки, забезпечення трудових прав і свобод, міжнародно-правове регулювання безпеки цивільної авіації, безпека підприємництва, екологічне безпека, правове регулювання, право.

И. Н. Сопилко, В. Б. Череватюк

Безопасность человека в современных условиях: угрозы и правовые пути их решения

В статье обобщены результаты VII Международной конференции «Безопасность человека в условиях глобализации: современные правовые парадигмы». Авторы проанализировали результаты конференции по вопросам безопасности человека в аспекте практического применения норм действующего законодательства Украины, конституционных гарантий безопасности человека и гражданина в Украине, публичного администрирования в сфере безопасности человека, финансовой безопасности государства и гражданина, информационной безопасности человека и общества в условиях глобализации, уголовно-правовой охраны безопасности человека, обеспечения трудовых прав и свобод в условиях глобализации, стандартов экологической безопасности, устанавливаемые законодательством Европейского Союза и законодательством Украины, международно-правового регулирования безопасности в авиакосмической отрасли, безопасности предпринимательства в современном европейском пространстве и тому подобное.

Ключевые слова: безопасность, конституционные гарантии безопасности, уголовно-правовая охрана безопасности, обеспечение трудовых прав и свобод, международно-правовое регулирование безопасности гражданской авиации, безопасность предпринимательства, экологическая безопасность, правовое регулирование, право.

I. Sopilko, V. Cherevatyuk

Human security in modern conditions: threats and legal ways to solve them

The paper summarizes the results of the VII International Conference «Human security in the context of globalization: current legal paradigm». The authors analyzed the results of the conference on human

security in terms of practical application of the current legislation of Ukraine, constitutional guarantees of human security and citizen in Ukraine, public administration in the field of human security, financial security and citizen information security of individuals and society in the context of globalization, criminal legal protection of human security, ensuring human rights and freedoms in the context of globalization, environmental safety standards set by EU legislation and the legislation of Ukraine, international legal regulation of safety in the aerospace sector, enterprise security in today's European space and so on.

Key words: *security, security guarantees constitutional, criminal and legal protection of security, ensuring human rights and freedoms, international legal regulation of civil aviation safety, security, business, environmental safety, regulation, law.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Безпека людини серед визначених соціальних цінностей посідає особливе місце, як одна з найголовніших потреб людини, необхідна умова повноцінного, повновимірного існування особи, суспільства, держави. Проблема безпеки людини в глобалізованому світі є особливо актуальною, зважаючи на виникнення цілого ряду нових явищ та атрибутів сучасності, які породжують загрози і вимагають належного правового регулювання. Власне, величезним науковим інтересом до питань безпеки, важливістю дослідження різних її аспектів та необхідністю розробки нових концепцій для пошуку правових шляхів вирішення проблем, пов'язаних із безпекою людини, і обумовлена тематика VII Міжнародної конференції «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми».

Предметом обговорення та ґрунтовного дослідження учасників конференції стали питання безпеки людини в аспекті практичного застосування норм чинного законодавства України, конституційних гарантій безпеки людини і громадянина в Україні, публічного адміністрування в сфері безпеки людини, фінансової безпеки держави та громадянина, інформаційної безпеки людини та суспільства в умовах глобалізації, кримінально-правової охорони безпеки людини, забезпечення трудових прав і свобод в умовах глобалізації, стандартів екологічної безпеки, що встановлюються законодавством Європейського Союзу та законодавством України, міжнародно-правового регулювання безпеки в авіакосмічній галузі, безпеки підприємництва в сучасному європейському просторі тощо.

Мета даної статті – проаналізувати результати VII Міжнародної науково-практичної конференції «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми» щодо пошуку правових шляхів вирішення проблем, пов'язаних із безпекою людини в глобалізованому світі.

Виклад основного матеріалу. 24 лютого 2017 року в Навчально-науковому Юридичному інституті вже традиційно за участю провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері права – вчених, представників законодавчої влади, дипломатичних структур, керівників та фахівців юридичних установ, суддів відбулася VII Міжнародна науково-практична конференція «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми».

На важливості продукування нових концепцій, наукових дискусій, формуванні нових парадигм щодо безпекових питань наголосили виступаючи з вітальними словом Доктор Мохаммед аль-Асаад – посол Палестини в Україні; Олександр Копиленко – директор Інституту законодавства Верховної Ради України, доктор законодавства Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Національної академії правових наук України; Михайло Смокович – заступник Голови Вищого адміністративного суду України, секретар Пленуму Вищого адміністративного суду України, доктор юридичних наук; Дінчер Саїджі – директор представництва Turkish Airlines в Україні; Скурбаті Алан – радник із зв'язків з Парламентом – Консультативної Місії Європейського Союзу в Україні, доктор наук з міжнародного публічного права (Інститут Рауля Валленберга

по правах людини і гуманітарному праву / Лундський університет), Швеція.

Під час першого пленарного засідання закордонні фахівці, зокрема, Олів'є Ведрін – речник Єврокомісії, політолог, очільник бізнес-школи «Континентальний університет» у Києві, Франція, Йозеф Зятко – президент Європейського інституту безперервної освіти, генерал – лейтенант ICOCRIM, Словаччина; Алієв Амір – декан юридичного факультету Бакинського державного університету, доктор юридичних наук, професор, Азербайджанська Республіка; Гусейнов Тургай – доцент кафедри Міжнародного приватного права і європейського права Бакинського державного університету, доктор юридичних наук, професор, Азербайджанська Республіка; Габріель Тавітс – професор соціального права юридичного факультету Тартуського університету, доктор права, Естонія; Юзеф Сабол – професор факультету менеджменту безпеки Академії поліції Чехії в Празі, Чехія, Ольга Казанцева – заступник генерального директора Gunsel Group, Туреччина, поділилися досвідом нормативно-правового забезпечення різних сфер безпеки і окреслили своє бачення реформування міжнародних безпекових інституцій.

В ході другого пленарного засідання вітчизняні вчені, зокрема Дмитро Голосніченко – професор кафедри господарського та адміністративного права факультету соціології і права НТУ України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», доктор юридичних наук; Андрій Матвійчук – декан юридичного факультету МЕРУ ім. академіка Степана Дем'янчука, доктор філософських наук; Ярослав Мельник – докторант Інституту законодавства Верховної Ради України, кандидат юридичних наук; Сергій Петков – проректор з наукової роботи Донецького юридичного інституту ім. Е. О. Дідоренка, доктор юридичних наук, професор, Роман Коніжай – кандидат юридичних наук, помічник народного депутата, у своїх доповідях ґрунтовно проаналізували питання безпеки людини в різних її аспектах та в правовому вимірі.

Якщо звернутися до Конституції України, то тут виділяється три основних різновиди безпе-

ки: «безпека громадянина» (стаття 3), «громадська безпека» (статті 16, 36, 39, 92), «безпека держави» (статті 18, 37, 106) [1]. В Законі України «Про основи національної безпеки України» визначається національна безпека України як – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [3]. Тут головними об'єктами національної безпеки є: людина і громадянин – їхні конституційні права та свободи; суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне й навколишнє природне середовище і природні ресурси; держава – її конституційний лад, суверенітет, цілісність і недоторканість кордонів. Проте, зважаючи на сучасні виклики, слід констатувати, що законодавство у сфері національної безпеки і оборони не відповідає загрозам національної безпеки України та потребує розвитку, переопрацювання або уточнення. Передусім це стосується конституційно-правових засад національної безпеки, системоутворюючого законодавства. Необхідним видається доповнення Конституції України розділом «Національна безпека». Саме такий розділ і саме в Основному Законі має містити так звані норми-начала, які закріплюють головні підвалини національної безпеки, тобто виконувати функції доктрини національної безпеки України. Ключове значення має конституційне закріплення питання про життєво важливі цінності українського народу. Об'єктами національної безпеки України необхідно вважати саме життєво важливі цінності українського народу – територію України, населення України, національні багатства України та національну самосвідомість українського народу. У цьому контексті було запропоновано по-новому закріпити положення ч. 1 ст. 17 Конституції України – «Забезпечення національної безпеки є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу. Пріоритетні складові національної безпеки визначаються Конституцією і законами України».

Якщо ж говорити про стан законодавства в цілому, то учасники конференції акцентували увагу на тому, що однією із нагальних проблем, яку сьогодні мають вирішувати юристи, є адаптація теоретико-правових досліджень до вимог юридичної практики. Слід наголосити на тому, що сучасне законодавство багато в чому не відповідає висновкам науки та юридичної техніки. Існують правозастосовні акти, що винесені правозастосовувачами, які, на жаль, не мають уявлення про елементарні правові поняття, що складають фундамент юридичної науки. Тобто, досить часто переважна частина проблем полягає не в кризі юридичних понять, а у відсутності науковості, в наявності обивательського рівня правотворчої та правозастосовної діяльності. Саме тому, головним внутрішнім викликом юридичної науки в сучасній Україні має стати рішення про юридичні засоби забезпечення науковості правотворчої і правозастосовної діяльності.

Дискусійними виявились також питання екологічної безпеки, були висловлені побажання щодо завершення погодження та, при потребі, внесення змін до планів заходів з імплементації екологічного законодавства ЄС, проведення інформаційної кампанії щодо внесення змін до Стратегії державної екологічної політики тощо.

Слушними виявились пропозиції щодо реформування трудового законодавства на основі концепції «людоцентризму» та вилучення анти-соціальних норм, які створюють умови для порушення прав працівників, зокрема норми, якими внесено зміни від 28.12.2014 р. у ст. 24 КЗпП України в частині порядку допуску працівника до роботи [4].

Також учасниками конференції було висловлене побажання щодо підвищення ефективності санкцій за порушення законодавства ЄС у сфері безпеки продукції, які мають бути пропорційними та переконливими, і можуть бути посилені, якщо відповідний суб'єкт економічної діяльності раніше вже вчиняв подібне порушення щодо випуску в обіг продукції, яка не відповідає вимогам ЄС. Зауважено також, що варто тлумачити сутність безпеки послуг, не тільки як безпеку технології її надання, а й безпеку тих нас-

лідків, які можуть мати місце після завершення її надання. А при наданні різного роду послуг виходити із презумпції неможливості гарантування виконавцем досягнення корисного ефекту послуги, якщо інше не встановлено законом, договором, звичаєм ділового обороту або не виходить із сутності послуги, що надається.

В ході роботи конференції предметом обговорення були питання кримінально-правової охорони безпеки людини. В цьому контексті запропоновані доповнення Особливої частини КК новими статтями (частинами статей): проходження навчання тероризму, виїзд за кордон з терористичною метою, організація, фінансування чи інше сприяння такому виїзду; зміну редакцію ст. 258-3 КК в частині конкретизації відповідальності за участь у злочинах, вчинених терористичною групою та організацією, диференціації відповідальності за сприяння терористичній діяльності (умисне сприяння створенню терористичній групі чи організації); встановлення відповідальності за заздальгідь не обіцяне сприяння учасникам терористичних груп та організацій та укриття їх діяльності, визначивши його як злочин певного виду (за аналогією ст. 256 КК України); вирішення у КК проблем, пов'язаних з термінами «терористичний злочин», «терористична діяльність» та «терористична організація» шляхом внесення змін до КК [2] та Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [5].

У галузі безпеки цивільної авіації та безпеки підприємництва учасники конференції схвалили прийняти нову редакцію Повітряного Кодексу України, де передбачити механізм реалізації професійної підготовки персоналу, забезпечення організації та виконанням польотів, забезпечення льотної придатності повітряних суден, формування корпоративної культури експлуатанта, який би відповідав вимогам Міжнародної організації цивільної авіації, та Закону України «Про безпеку бізнесу», який би регулював відносини між суб'єктами права по підношенню до захисту бізнесу від претензій як з боку злочинних угруповань, так і з боку корумпованих владних структур.

Не залишилися поза увагою і питання міжнародного права, була висловлена спільна думка

про реформування безпекових інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН, яка часто не здійснює необхідного контролю за виконанням своїх рішень, тому існує необхідність змінити методи, форму і систему роботи ООН та Ради Безпеки ООН зокрема.

Висновки. В цілому, у Міжнародній конференції взяли участь 359 вчених, представників дипломатичних структур та юристів – практиків із 30-тьох країн світу, 21-ого регіону України, 84-ьох вищих навчальних закладів та 47-ми організацій та установ. Завдяки роботі конференції відбувся конструктивний діалог і обмін досягненнями, що є вкрай важливим кроком на шляху подолання кризових явищ і глобальних катастроф, сприяння розвитку відкритого і демократичного суспільства.

Проведення такого рівня наукових заходів, безумовно, сприяє підвищенню фаховості науково-педагогічних працівників, і в який раз доводить, що завдання вчених полягає в тому, щоб об'єднати зусилля і спрямувати потенціал людства в потрібному напрямку – забезпечити безпечне майбутнє не тільки сучасним, але і майбутнім поколінням.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (ред. від 30.09.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III (ред. від 05.01.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. –

Ст. 351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

4. Кодекс законів про працю України (ред. від 07.01.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (ред. від 05.01.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-15>

References

1. *Konstytucija* Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR (red. vid 30.09.2016) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

2. *Kryminal'nyj kodeks* Ukrainy: Kodeks Ukrainy, Zakon vid 05.04.2001 № 2341-III (red. vid 05.01.2017) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. *Pro osnovy nacional'noi' bezpeky* Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 № 964-IV // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2003. – № 39. – St. 351 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

4. *Kodeks zakoniv pro pracju* Ukrainy (red. vid 07.01.2017) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. *Pro borot'bu z teroryzmozom*: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 № 638-IV (red. vid 05.01.2017) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-15>